

Stockholm 2004-02-03

Konstitutionsutskottet

Ink 2004 -02- 0 3

Dnr 050-1805-2003/04

Konstitutionsutskottet

Granskningsanmälan

Bakgrund

Riksdagen antog 1996 en lag om statsbudgeten (bet. 1995/96:220). I lagen reglerades regeringens befogenheter och skyldigheter avseende statsbudgeten och finansmakten. I denna granskningsanmälan ifrågasätts om regeringen följer budgetlagens bestämmelser.

Redovisningen av staten utgifter och intäkter

Enligt *17 § första stycket budgetlagen* skall statens inkomster och utgifter redovisas brutto. Trots denna uttryckliga bestämmelse har regeringen satt i system att omvandla olika utgifter i statsbudgeten till inkomstminskningar.

Ett exempel är att utgifter för olika subventioner omvandlas till inkomstminskningar med den genomskinliga hänvisningen till att stödet inte ges medelst en direkt kontantutbetalning till bidragsmottagaren, utan genom en kreditering av dennes skattekonto.

Som exempel på "utgiftsomvandling" kan nämnas bl.a. följande:

- Kostnaderna för allmänt anställningsstöd
- Kostnaderna för förstärkt anställningsstöd
- Kostnaderna för särskilt anställningsstöd
- Kostnaderna för bidrag till OSA
- Kostnaderna för stöd till bredbandsinstallation
- Kostnaderna för sjöfartsstöd
- Kostnaderna för sysselsättningsstöd till kommuner och landsting
- Kostnaderna för stödet till byggande av smålägenheter

Det är enligt min mening uppenbart att regeringen de facto kringgår de av riksdagen fastställda utgiftstaken och därmed de bestämmelser som följer av regeringsformen och budgetlagen. Detta framstår som särskilt allvarligt mot bakgrund av det stadgande i 42 § budgetlagen som förpliktigar regeringen att antingen själv vidta åtgärder eller föreslå riksdagen att vidta åtgärder i syfte att just undvika ett överskridande av fastställda budgettak.

Enligt **17 § andra stycket budgetlagen** får utgifterna på ett statsbudgetanlag redovisas netto bara om inkomsterna endast bidrar till att täcka verksamhetens utgifter.

Trots detta valde regeringen i den senaste budgetpropositionen att nettobudgetera kostnaderna för det med miljöpartiet överenskomna s.k. friåret. Från bruttoutgifterna för friåret frånräknades förväntade utgiftsminskningar i a-kassan för arbetslösa som får vikariera för friårslediga. Antagandet om en sådan ekonomisk utbytbarhet kan synas sannolikt men strider enligt min bedömning mot budgetlagens bestämmelser.

Enligt **10 § budgetlagen** skall avräkning mot anslag för transfereringar göras det budgetår då betalning sker. Mot övriga anslag skall avräkning göras det budgetår till vilket utgiften hänför sig.

Även på denna punkt manipulerar regeringen regelverket. Sålunda underlät regeringen i december förra året att utbetala årets enskilt största transferering, nämligen Sveriges avgift till Europeiska Unionen. Eftersom en kontantprincip gäller för bokföringen av EU-avgiften kunde regeringen därmed rädda 2003 års utgiftstak genom att skjuta betalningen över årsskiftet.

Det framstår som ett både långtgående och uppenbart kringgående av budgetlagens intentioner när regeringen på detta sätt åsidosätter Sveriges mellanstatliga och fördragsfästa förpliktelser för att i en rent formell mening undvika att spräcka riksdagens utgiftstak.

Betalningsterminerna har också manipulerats när det gäller utbetalningarna av EU-medel till jordbruket. Något år har dessa förskjutits från december till januari för att ett annat år återläggas till december månad.

Övriga budgetrelaterade frågor

Det finns även i andra budgethänseenden skäl att granska regeringens ämbetsutövning.

Under förra året fattades beslut om införande av s.k. elcertifikat. I huvudsak innebar detta att subventionerna till förnybar elproduktion lyftes ut ur statsbudgeten och flyttades till konsumenternas elräkningar. Om intentionerna bakom budgetregimen skall upprätthållas måste en sådan operation föranleda justering av utgiftstaket. Så skedde aldrig.

I stället har regeringen tillgodogjort sig det ökade utrymmet och använt detta till nya

åtaganden. Även detta strider enligt min mening uppenbart mot intentionerna bakom den gällande lagstiftningen.

Vidare finns det skäl att uppmärksamma det särskilda konto i riksgälden som tillskapades under förra året i syfte att slussa pengar från vinstgivande till förlustbringande statliga företag. Regeringen har med hjälp av kontot kunnat använda vinstmedel från bl.a. Vattenfall AB och Vin & Sprit AB för att finansiera kapitaltillskott till SJ på i storleksordningen 1 300 miljoner kronor.

Det av riksdagen beslutade kapitaltillskottet till SJ AB borde rätteligen ha belastat statsbudgeten. Medelsöverföringen via ett "koncernkonto" i riksgälden innebär en sorts nettobudgetering som vore helt otillåten om det hade gällt försäljningsintäkter och som i lika hög grad strider mot budgetlagens intentioner när den används för överföring av utdelningsinkomster.

Slutligen bör konstitutionsutskottet uppmärksamma regeringens medvetna och upprepade underbudgeteringar av bl.a. kostnaderna för sjukpenning, förtidspensioner och flyktingmottagande.

Hemställan

Jag hemställer att konstitutionsutskottet granskar statsrådets och chefen för finansdepartementet redovisning av statens inkomster och utgifter i budgetpropositionen samt hans hantering av utgiftstaken i statsbudgeten.

Jag önskar att granskningen särskilt inriktas på potentiella brott mot gällande budgetordning i följande hänseenden

- Skenbar omvandling av faktiska statsutgifter till budgeterade inkomstminskningar
- Förekomsten av otillåten nettobudgetering
- Förskjutning i tiden av statliga betalningar i syfte att kringgå utgiftstaket
- Regeringens hantering av systemet med elcertifikat
- Kringgåendet av statsbudgeten genom inrättandet av ett koncernkonto i riksgälden
- Medveten underbudgetering av vissa statsutgifter

Stockholm den 3 februari 2004

Mikael Odenberg